

اهمیت فریضه امر به معروف و نهی از منکر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی

رفسنجان در سال ۱۳۹۰

مریم هادوی^۱، لطفعلی مهدی پور^۲، اشرف سلطانی^۳

تاریخ پذیرش: ۹۳/۲/۱۰

تاریخ دریافت: ۹۲/۳/۱۸

خلاصه

مقدمه: اسلام به عنوان آخرین و کامل‌ترین ادیان، یکی از راه‌های سالم‌سازی جامعه را امر به معروف و نهی از منکر معرفی نموده است. مطالعه حاضر به منظور تعیین نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نسبت به فریضه امر به معروف و نهی از منکر طرح‌ریزی گردید.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی، ۳۵۱ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان مورد بررسی قرار گرفتند. نمونه‌گیری به روش سهمیه‌ای- تصادفی بود. جمع‌آوری اطلاعات بوسیله پرسشنامه دو قسمتی پژوهشگر ساخته انجام شد. اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۷ و آزمون‌های آماری توصیفی و مجذور کای تجزیه و تحلیل گردیدند.

یافته‌ها: ۹۱/۷ درصد دانشجویان امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام می‌دانستند. ۸۳/۱ درصد از آنها بر ضرورت پرداختن به این فریضه در تمام دوران زندگی تأکید داشتند. اختلاف آماری معنی‌داری بین جنسیت و نظر دانشجویان نسبت به عبارت "امر به معروف و نهی از منکر برای پسران بیشتر از دختران ضرورت دارد" مشاهده شد ($p=0/001$). ارتباط بین وضعیت تأهل و پاسخ دانشجویان به عبارت "با توجه به جو حاکم بر جامعه نیازی برای اجرای امر به معروف و نهی از منکر احساس نمی‌شود" معنی‌دار بود (به ترتیب $p=0/013$).

نتیجه‌گیری: دانشجویان مورد مطالعه، امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام ذکر نمودند و بر ضرورت پرداختن به آن در تمام دوران زندگی تأکید داشتند. با توجه به اینکه دانشگاه از نظر آنها محل مناسبی برای این امر عنوان شده بود، لازم است در این زمینه برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گیرد.

واژه‌های کلیدی: امر به معروف، نهی از منکر، فریضه، دانشجو، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

۱ - دانشجوی دکتری تخصصی پژوهشی، گروه بیهوشی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران (نویسنده مسئول) تلفن:

۵۲۲۸۳۹۷-۰۳۹۱، دورنگار: ۵۲۲۸۴۹۷-۰۳۹۱، پست الکترونیکی: hadavimaryam@yahoo.com

۲ - دکتری تخصصی فیزیک تشعشع، گروه رادیولوژی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

۳ - کارشناس ارشد پرستاری، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران

"ولتكن منكم امه يدعون الى الخير و يامرون بالمعروف و ينهاون عن المنكر و اولئك هم المفلحون". باید از میان شما مسلمانان، جمعی دعوت به نیکی، امر به معروف و نهی از منکر کنند، و اینان بواسطه هدایت خلق رستگارانند [۱].

اصلاح ساختارهای رفتاری افراد و به طبع آن جامعه، یکی از مهم‌ترین نگرش‌های هر جهان‌بینی به شمار می‌رود. اسلام به عنوان آخرین و کامل‌ترین ادیان، توجه خاصی به بهداشت فردی، روحی، روانی و سلامت جامعه داشته است و یکی از راه‌های سالم‌سازی جامعه و پاک‌سازی آن از فساد و تباهی را امر به معروف و نهی از منکر معرفی نموده است [۲]. "ان الله يامر بالعدل و الاحسان و ايتاء ذى القربى و ينهى عن الفحشاء و المنكر و البغى يعظكم لعلكم تذكرون" [۳]. خداوند به عدل و احسان و بخشش به خویشاوندان فرمان می‌دهد و از فحشاء، زشت‌کاری و ستم نهی می‌کند. شما را پند می‌دهند، باشد که پند گیرید.

کلمه "معروف" در لغت به معنای شناخته شده، نیک، خیر، رزق، احسان به دیگران و کلمه "منکر" به معنی ناشناخته، زشت، پلید، حرام و هر چیزی که شارع، زشت شمرده و حرام دانسته، است [۴]. امر به معروف و نهی از منکر را می‌توان از همه وظایف دینی مهم‌تر دانست [۵]. بدین جهت در حدیث ارزشمندی از حضرت علی (علیه السلام) آمده است: « وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ النَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ، إِلَّا كَتَفْتُهُ فِي بَحْرِ لُجِّي » (بدانید) تمام اعمال نیک و حتی جهاد در راه خدا در برابر امر به معروف و نهی از منکر همچون قطره‌ای است در مقابل یک دریای پهناور» [۶].

این که در روایت فوق امر به معروف و نهی از منکر (از یک نظر) از همه واجبات مهم‌تر شمرده شده، بدین دلیل است که بدون این دو، بقیه واجبات به بار نمی‌نشینند [۷]. آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی یک تشبیه ساده و در عین حال دقیق و عمیق در مورد این دو فریضه عنوان نموده‌اند. ایشان فرموده‌اند: "مزرعه بزرگی را در نظر بگیرید. این مزرعه به دو چیز مهم نیاز دارد، تا سر پا بماند و مفید باشد: نخست آبیاری منظم، کافی و به موقع، و گرنه

همه درختان و محصولات باغ می‌خشکد. دوم، دفع آفات مختلفی که دامنگیر محصول می‌شود. امر به معروف، حکم آبیاری مزرعه عظیم دین را دارد و نهی از منکر، در حکم آفت‌زدایی آن است. اگر مزرعه دین به وسیله امر به معروف منظم و کافی و به هنگام، آبیاری نگردد محصولات آن نابود می‌گردد، همان‌گونه که اگر پس از بارور شدن محصولات، با نهی از منکر آفت‌زدایی صورت نگیرد، محصولی از آن مزرعه باقی نخواهد ماند" [۸].

با دقت در آیات مربوط به امر به معروف و نهی از منکر به این نکته پی می‌بریم که بسیاری از این آیات مانند آیات مبارکه "والمؤمنون والمؤمنات بعضهم اولياء بعض....." [۹] و "کنتم خیر امه اخرجت للناس....." [۱۰] عموم مردم را مورد خطاب قرار داده‌اند. باید دانست که دستورات خداوند برای خوشبختی انسان‌ها نازل شده و این خوشبختی در گروی عمل به این دستورات است. اسلام، این وظیفه مهم را مربوط به نظام حاکم بر جامعه و آحاد مردم می‌داند تا از این طریق، پشتوانه‌ای همگانی برای رشد و گسترش نیکی‌ها، زدودن زشتی‌ها و ضامن اجرائی قوی و نیرومند مقرر کرده باشد. امر به معروف و نهی از منکر، مهم‌ترین نقش اصلاحی را در جامعه ایفاء می‌کند. یکی از لازمه‌های وجود امر به معروف و نهی از منکر اجتماعی بودن زندگی بشر است. انسان‌ها تحت تأثیر اندیشه‌ها، اخلاق و رفتار دیگران قرار دارند. انحراف یک فرد، نه تنها وی را ساقط می‌کند بلکه بر محیط اجتماعی نیز اثر گذاشته و جامعه را به سوی تباهی می‌برد، لذا عقل و شرع برای حفظ جامعه، نظارت فراگیر همه افراد را لازم دانسته است [۱۱]. همانگونه که آیت‌الله شهید بهشتی توضیح داده است «حساب امر به معروف و نهی از منکر، حساب محیط‌سازی است، به وجود آوردن محیط سالم برای پرورش سالم و صحیح استعدادهای خیر نهفته در انسان‌ها، مسئله بهداشت محیط اجتماعی است». در مطالعه‌ای که دکتر ابوبی مهریزی بر اساس منابع تاریخی و فقهی با محوریت قرآن و سنت نبوی، جهت تبیین نقش امر به معروف و نهی از منکر در سلامت محیط انجام داد، توجه جدی به اصل امر به معروف و نهی از منکر را یکی از عوامل مهم در تأمین سلامت روحی و جسمی افراد جامعه ذکر نموده است [۲].

دانشجویان از هر رشته، به طور تصادفی انتخاب گردیدند. در موارد عدم رضایت دانشجو به شرکت در مطالعه، از نمونه جایگزین استفاده شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته مشتمل بر دو قسمت بود. در بخش اول، سؤالاتی جهت جمع‌آوری اطلاعات دموگرافیک (۸ سؤال) و در بخش دوم ۲۰ عبارت جهت سنجش نگرش دانشجویان نسبت به امر به معروف و نهی از منکر گنجانده شد که با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از صفر تا ۵ (کاملاً مخالف، مخالف، بی‌نظر، موافق، کاملاً موافق) امتیازدهی شد. در انتها نیز یک سؤال برای تعیین نظر دانشجویان در مورد اینکه پذیرش امر به معروف و نهی از منکر از چه افرادی برای آنها مقبول‌تر است، گنجانده شد. این پرسشنامه قبلاً در هیچ مطالعه مشابه‌ای مورد استفاده قرار نگرفته بود، لذا پس از تعیین پایایی (ضریب آلفای کرونباخ = ۰/۸۷) و روایی پرسشنامه و کسب نظرات ۱۰ تن از اعضای هیأت علمی و انجام اصلاحات لازم مورد استفاده قرار گرفت. اطلاعات با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۷ و آزمون‌های آماری توصیفی و مجذور کای تجزیه و تحلیل شدند. $p < 0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

تعداد ۳۵۱ دانشجو در مطالعه شرکت نمودند که ۲۲۵ نفر (۶۴/۱٪) دانشجوی رشته‌های پرستاری، مامایی، هوشبری، اتاق عمل، رادیولوژی و علوم آزمایشگاهی، ۴۴ نفر (۱۲/۵٪) دانشجوی رشته دندان پزشکی و ۸۲ نفر (۲۳/۴٪) دانشجوی رشته پزشکی بودند. میانگین و انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان در مطالعه $1/351 \pm 20/25$ سال بود. جنسیت ۳۴/۳ درصد از دانشجویان مذکر و ۶۵/۷ درصد مؤنث بود. ۹۱/۷ درصد از دانشجویان مجرد و ۸/۳ درصد آنها متأهل بودند. در ۳۷/۹ درصد از موارد شغل پدر دانشجویان مورد بررسی، آزاد و در ۳۷/۲ درصد از موارد، میزان تحصیلات پدر آنها در حد دیپلم قید شده بود. شغل مادر به ترتیب در مورد ۸۰/۷ درصد دانشجویان، خانه‌دار و میزان تحصیلات ۴۱/۸ درصد آنها در حد دیپلم ذکر گردیده بود.

بررسی پاسخ دانشجویان به عبارت‌های در نظر گرفته شده برای سنجش نگرش نشان داد که ۹۱/۷ درصد دانشجویان امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام و ۷۳/۸ درصد

در تفسیر مجمع‌البیان در مورد آیه مبارکه «خذالعفو و امر بالمعروف» [۱۱] آمده است «عرف به معنی هر خصلت پسندیده‌ای است که عقول مردم آن را درست می‌داند و نفوس مردم به آن آرامش می‌یابد» [۱۲]. محمدیان و عباسی عوامل مؤثر بر گرایش افراد نسبت به این فریضه را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج گزارش شده حاکی از این است که ویژگی‌های فردی نظیر سن، جنسیت، وضعیت تأهل و تحصیلات تأثیری در گرایش افراد به امر به معروف نداشته است ولی متغیرهایی همانند وضعیت اقتصادی، گروه دوستان، تشکل‌های مردمی و هیئت‌های مذهبی را در این امر دخیل دانسته‌اند. در مطالعه غدیری و همکاران، مهم‌ترین دلیلی که برای اقدام نکردن به امر به معروف از جانب افراد مورد بررسی ذکر گردیده، بی‌تأثیر دانستن این کار بوده است. در این مطالعه، افرادی که نهی از منکر را انجام نمی‌دادند، دلیل خود را نگرانی از برخورد خشن فرد مخاطب ذکر نموده بودند [۱۳].

مسئله امر به معروف و نهی از منکر، مقوله تازه‌ای نیست بلکه پشتوانه‌ای عظیم از اسلام ناب محمدی (ص) را داراست و در تمام طول تاریخ اسلام در ایجاد امنیت و پیشگیری از وقوع جرایم تأثیرگذار بوده است. متأسفانه در حال حاضر این فریضه با وجود اهمیت بسیار، ارزشی فراموش شده است و کمتر به آن بها داده می‌شود. لزوم شناخت علل و عوامل بی‌توجهی به این امر مهم، پژوهشگران را بر این داشت تا به مثابه اولین قدم، نگرش دانشجویان را به عنوان قشر تحصیل کرده و آینده‌ساز کشور مد نظر قرار دهند. لذا مطالعه حاضر به منظور بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نسبت به فریضه امر به معروف و نهی از منکر طراحی گردید.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی، جامعه پژوهش را کلیه دانشجویان رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، پرستاری، مامایی و پیراپزشکی شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در سال ۱۳۹۰ تشکیل می‌دادند. حجم نمونه با استفاده از فرمول $n = Z^2 p \cdot q / d^2$ ، $n = 350$ نفر تعیین شد. نمونه‌گیری به صورت دو مرحله‌ای سهمیه‌ای - تصادفی انجام شد. ابتدا به هر رشته تحصیلی، بر اساس تعداد دانشجویان سهمیه‌ای تعلق گرفت. سپس به تعداد سهمیه تعیین شده،

از آنها، این فریضه را برترین اعمال نزد خداوند می‌دانند. پاسخ دانشجویان به عبارات پرسشنامه در جدول ۱ نشان داده شده است. ۸۳/۱ درصد از دانشجویان، بر ضرورت پرداختن به امر به معروف و نهی از منکر در تمام دوران زندگی تأکید داشتند.

جدول ۱- فراوانی و درصد پاسخ دانشجویان مورد بررسی به سؤالات سنجش نگرش

کاملاً موافق تعداد(درصد)	موافق تعداد(درصد)	بی‌نظر تعداد(درصد)	مخالف تعداد(درصد)	کاملاً مخالف تعداد(درصد)	انحراف معیار ± میانگین	
۲۳۱ (۶۵/۸)	۹۱ (۲۵/۹)	۲۷ (۷/۷)	۲ (۰/۶)	۰ (۰)	۳/۵۷ ± ۰/۶۶	۱ امر به معروف و نهی از منکر از واجبات دین اسلام است.
۱۱۷ (۳۳/۳)	۱۴۲ (۴۰/۵)	۶۹ (۱۹/۷)	۱۸ (۵/۱)	۵ (۱/۴)	۲/۹۹ ± ۰/۹۳	۲ برترین اعمال خَلْق، امر به معروف است.
۱۳۳ (۳۷/۹)	۱۵۶ (۴۴/۴)	۵۰ (۱۴/۲)	۹ (۲/۶)	۳ (۰/۹)	۳/۱۶ ± ۰/۸۲	۳ امر به معروف و نهی از منکر روشی برای فرهنگ سازی مثبت است و یک ارزش محسوب می‌شود.
۹۰ (۲۵/۶)	۱۵۳ (۴۳/۶)	۸۴ (۲۳/۹)	۱۷ (۴/۸)	۷ (۲)	۲/۸۶ ± ۰/۹۲	۴ امر به معروف و نهی از منکر روشی مناسب برای تغییر رفتار است.
۱۰۶ (۳۰/۲)	۱۱۶ (۳۳)	۸۳ (۲۳/۶)	۳۵ (۱۰)	۱۱ (۳/۱)	۲/۷۷ ± ۱/۰۸	۵ همه احاد جامعه نیاز به امر به معروف و نهی از منکر دارند.
۳۲ (۹/۱)	۳۴ (۹/۷)	۷۷ (۲۲/۱)	۱۰۵ (۳۰)	۱۰۲ (۲۹/۱)	۱/۴ ± ۱/۲۵	۶ با توجه به جو حاکم بر جامعه نیازی برای اجرای امر به معروف و نهی از منکر احساس نمی‌شود.
۷۶ (۲۱/۷)	۱۰۹ (۳۱/۱)	۹۸ (۲۷/۹)	۵۳ (۱۵/۱)	۱۴ (۴)	۲/۵۱ ± ۱/۱۰	۷ اگر به امر به معروف و نهی از منکر عمل نشود، سایر فرایض دینی نیز ترک خواهد شد.
۴۹ (۱۴)	۴۳ (۱۲/۳)	۱۱۳ (۳۲/۲)	۹۵ (۲۷/۱)	۵۰ (۱۴/۲)	۱/۸۵ ± ۱/۲۲	۸ امر به معروف و نهی از منکر برای پسران بیشتر از دختران ضرورت دارد.
۲۳ (۶/۶)	۲۹ (۸/۳)	۷۰ (۱۹/۹)	۱۴۹ (۴۲/۵)	۷۸ (۲۲/۲)	۱/۳۴ ± ۱/۱۱	۹ امر به معروف و نهی از منکر فقط بایستی در مراکز دینی انجام شود.
۴۶ (۱۳/۱)	۱۰۲ (۲۹/۱)	۱۳۷ (۳۹/۱)	۴۴ (۱۲/۶)	۲۱ (۶)	۲/۳۱ ± ۱/۰۴	۱۰ دوران دانشگاه مناسبترین دوران برای اجرای امر به معروف و نهی از منکر است.
۱۳۳ (۳۸)	۱۵۸ (۴۵/۱)	۴۸ (۱۳/۷)	۸ (۲/۳)	۳ (۰/۹)	۳/۱۷ ± ۰/۸۱	۱۱ امر به معروف و نهی از منکر در تمام دوران زندگی ضرورت دارد.
۴۳ (۱۲/۳)	۶۲ (۱۷/۷)	۶۵ (۱۸/۶)	۱۱۲ (۳۲)	۶۸ (۱۹/۴)	۱/۷۱ ± ۱/۳	۱۲ امر به معروف و نهی از منکر از هر شخصی پذیرفتنی است.
۸۰ (۲۲/۹)	۱۱۰ (۳۱/۴)	۹۰ (۲۵/۷)	۵۱ (۱۴/۶)	۱۹ (۵/۴)	۲/۵۲ ± ۱/۱۵	۱۳ امر به معروف و نهی از منکر نیاز به دانش و تخصص ویژه دارد.
۲۶ (۷/۸)	۴۳ (۱۲/۹)	۹۶ (۲۸/۷)	۱۳۲ (۳۹/۵)	۳۷ (۱۱/۱)	۱/۶۷ ± ۱/۰۸	۱۴ امر به معروف و نهی از منکر باید توسط افرادی که از نظر سنی بزرگ‌تر هستند، انجام شود.
۱۰۲ (۳۰/۸)	۱۴۲ (۴۲/۹)	۵۶ (۱۶/۹)	۲۲ (۶/۶)	۹ (۲/۷)	۲/۹۲ ± ۰/۹۹	۱۵ بهتر است امر به معروف و نهی از منکر به صورت موردی و در غیاب دیگران انجام شود.
۲۳ (۶/۹)	۳۶ (۱۰/۸)	۶۷ (۲۰/۲)	۱۳۰ (۳۹/۲)	۷۶ (۲۲/۹)	۱/۴۰ ± ۱/۱۵	۱۶ با توجه به آموزش مسائل اخلاقی و دینی از طریق رسانه‌ها، نیازی به امر به معروف و نهی از منکر توسط اشخاص نیست.
۷۶ (۲۲/۹)	۱۰۲ (۳۰/۷)	۸۳ (۲۵)	۴۷ (۱۴/۲)	۲۴ (۷/۲)	۲/۴۸ ± ۱/۱۹	۱۷ امر به معروف و نهی از منکر نیاز به زمان و مکان

خاص ندارد.

۱۸	استفاده از زور برای جلوگیری از منکر، یکی از مراتب امر به معروف و نهی از منکر است.	۴۴ (۱۳/۳)	۶۰ (۱۸/۱)	۶۸ (۲۰/۵)	۵۹ (۱۷/۸)	۱۰۰ (۳۰/۲)	۱/۶۶ ± ۱/۴۱
۱۹	امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است که تنها بر عهده دولت است.	۱۹ (۵/۷)	۱۷ (۵/۱)	۶۲ (۱۸/۷)	۱۲۳ (۳۷)	۱۱۱ (۳۳/۴)	۱/۱۳ ± ۱/۱۱
۲۰	نتیجه امر به معروف و نهی از منکر، اصلاح فرد است نه اصلاح جامعه.	۱۹ (۵/۷)	۴۳ (۱۳)	۷۰ (۲۱/۱)	۱۰۷ (۳۲/۲)	۹۳ (۲۸)	۱/۳۶ ± ۱/۱۸

آزمون مجذور کای اختلاف معنی‌داری بین پاسخ دانشجویان به سؤال ۸ (امر به معروف و نهی از منکر برای پسران بیشتر از دختران ضرورت دارد) و جنسیت آنها نشان داد ($p=0/001$) بدین معنی که نظر مخالف دانشجویان پسر در این مورد بیشتر از دانشجویان دختر بود. پاسخ دانشجویان به سؤالات ۱۲ و ۱۹ نیز بر حسب جنسیت آنان اختلاف معنی‌دار داشت (به ترتیب $p=0/031$ و $p=0/007$). در مورد این سؤالات نظرات موافق دانشجویان دختر بیشتر بود.

ارتباط بین پاسخ دانشجویان به سؤالات ۶ و ۱۴ و وضعیت تأهل نیز معنی‌دار گزارش شد (به ترتیب $p=0/013$ و $p=0/014$). دانشجویان متأهل در مورد این سؤالات موافقت بیشتری اعلام نمودند. تجزیه و تحلیل نتایج، اختلاف آماری معنی‌داری در سایر موارد نشان نداد.

دانشجویان مورد بررسی، در ۱۲/۴ درصد موارد پذیرش امر به معروف و نهی از منکر را از مادر، و در ۸/۸ درصد موارد از پدر، قابل قبول می‌دانستند. آنها در ۴۰/۵ درصد موارد ذکر نموده بودند که این امر از جانب هر شخصی (خویشاوند یا غیر خویشاوند) برایشان قابل پذیرش است. دانشجویان پسر پذیرش امر به معروف و نهی از منکر را از پدر (۱۶/۴٪) و دانشجویان دختر پذیرش این امر را از مادر (۱۳/۱٪)، قابل قبول تر می‌دانستند ولی اختلاف معنی‌دار مشاهده نشد.

بحث

امر به معروف و نهی از منکر، دو اصل شناخته شده دینی و دارای اهمیت بسیار زیاد هستند و اهمیت سایر احکام در مقام مقایسه با آنها همچون اهمیت قطره در مقایسه با اقیانوس است [۱۴]. این دو اصل، هم ردیف ایمان به خدا، نماز، معاد و زکات ذکر شده‌اند [۱۶-۱۵، ۹]. بررسی پاسخ دانشجویان شرکت‌کننده در این مطالعه نشان داد که اکثر قریب به اتفاق

آنها امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام می‌دانند و باور دارند که این فریضه برترین اعمال نزد خداوند است. نظر به اینکه این دو اصل مهم، هیچگاه به اندازه کافی مورد توجه قرار نگرفته‌اند و از آنها به عنوان اصول فراموش شده [۱۷] یاد شده است، می‌توان از نگرش مثبت دانشجویان در جهت احیای این فریضه، تقویت بنیادهای فکری و فرهنگی و اصلاح رفتار آحاد جامعه مخصوصاً قشر جوان استفاده نمود.

بعد از محیط خانواده، مراکز علمی و آموزشی دومین مکانی هستند که بیشترین تأثیر را بر روی جوانان دارند. در مطالعه حاضر دانشجویان مورد بررسی بر ضرورت پرداختن به امر به معروف و نهی از منکر در تمام دوران زندگی تأکید داشتند و حدود نیمی از آنها، دوران تحصیل در دانشگاه را مناسب‌ترین دوران برای اجرای امر به معروف و نهی از منکر می‌دانستند. این نکته به عنوان زمینه‌ساز عمل به این فریضه در محیط دانشگاه و معطوف نمودن توجه دانشجویان به مبانی دین مبین اسلام حائز اهمیت بسیار است. توجه به این اصل زیربنایی از جانب دانشجویان به عنوان آینده‌سازان کشور، ضامن سلامت روحی و جسمی افراد جامعه خواهد بود. برای نهادینه شدن این فریضه لازم است تا آموزش‌های لازم و مداوم متناسب با سطوح مختلف مردم و در سطح دانشگاه، متناسب با قشر جوان و دانشجو داده شود و ضمن فرهنگ‌سازی و توجه به مراتب و مراحل مختلف امر به معروف و نهی از منکر، دقت کافی در جهت پرهیز از افراط و تفریط در این مورد نیز اعمال شود [۱۸].

آزمون آماری اختلاف معنی‌داری بین پاسخ دانشجویان به عبارت "امر به معروف و نهی از منکر برای پسران بیشتر از دختران ضرورت دارد" و جنسیت آنها نشان داد و نظر مخالف دانشجویان پسر در این مورد بیشتر از دانشجویان دختر بود.

قوانین اسلام ضامن سعادت و آسایش افراد جامعه است. این امر تنها در قالب اجرای این قوانین از جانب همه افراد محقق می‌شود و زن و مرد در این موارد برابر هستند. امر به معروف و نهی از منکر نیز به عنوان دو اصل مهم، این نکته را مورد توجه قرار داده‌اند. زن و مرد در قبال انجام و پذیرش امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای یکسان دارند و با عنایت به چنین مسئله‌ای است که ثبات و انسجام جامعه محقق می‌گردد و از تفرقه و اختلاف جلوگیری می‌شود [۱۹].

پاسخ دانشجویان به عبارت‌های " امر به معروف و نهی از منکر از هر شخصی پذیرفتنی است " و " امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است که تنها بر عهده دولت است " نیز بر حسب جنسیت اختلاف معنی‌دار داشت و نظرات موافق دانشجویان دختر بیشتر بود. در مورد اینکه امر به معروف و نهی از منکر وظیفه فرد است یا دولت، اختلاف نظر وجود دارد [۲۰]. این اختلاف نظرها به هر علت که باشد نمی‌تواند این عقیده را القا کند که این امر تنها ماهیت فردی دارد و هیچ وظیفه و مسئولیتی در این مورد متوجه دولت نمی‌شود. چه بسا افراد بسیاری که درصدد انجام این فریضه برآمدند ولی به علت عدم حمایت دولت یا عدم دسترسی به امکانات کافی با شکست مواجه شده‌اند. این وظیفه به امکانات و توان و اطلاعات وسیع نیازمند است که در توان افراد عادی نیست و سپردن این وظیفه به دست افراد عادی ممکن است باعث هرج و مرج اجتماعی و بی نظمی گردد [۲۰]. در اصل هشتم از قانون اساسی جمهوری اسلامی در این رابطه ذکر شده است که " در جمهوری اسلامی ایران دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر وظیفه‌ای است همگانی و متقابل. بر عهده مردم نسبت به یکدیگر، دولت نسبت به مردم و مردم نسبت به دولت. شرایط و حدود و کیفیت آن را قانون معین می‌کند.

در این مطالعه، پذیرش امر به معروف و نهی از منکر برای دانشجویان پسر از پدران و برای دانشجویان دختر، از مادران قابل قبول‌تر بود. با وجود این که اختلاف معنی‌دار مشاهده نشد علت این امر را می‌توان ناشی از روابط قوی‌تر و شباهت‌های بیشتر دختران به مادران، و پسران به پدران [۲۱] و سهولت بیشتر طرح مسائل دانست. در هر حال، از آنجا که خانواده نقش اساسی در تربیت فرزندان دارد و تأثیر ارتباط بین والدین و فرزندان بر تمام ابعاد سلامت فیزیکی و روانی آنها ثابت گردیده است، می‌توان از این نکته در جهت برنامه‌ریزی برای نیل به جامعه‌ای سالم و دارای فضایل اخلاقی سود جست.

نتیجه‌گیری: بررسی پاسخ دانشجویان به عبارت‌های در نظر گرفته شده برای سنجش نگرش نشان داد که اکثر آنها امر به معروف و نهی از منکر را از واجبات دین اسلام می‌دانند و بر ضرورت پرداختن به آن در تمام دوران زندگی تأکید دارند. با توجه به این زمینه مساعد و با توجه به این که دانشگاه از نظر آنها محل مناسبی برای این امر می‌باشد، لازم است در این زمینه و در جهت اشاعه رفتارهای صحیح، تغییر رفتارهای نامناسب و داشتن جامعه‌ای سالم برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گیرد.

تشکر و قدردانی

محققین بر خود لازم می‌دانند از اعضای محترم شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان برای تصویب این طرح و از تمامی دانشجویانی که با بردباری و دقت به سؤالات پرسشنامه پاسخ داده و پژوهشگران را در انجام تحقیق یاری رساندند، صمیمانه تشکر نمایند.

References:

1. The holy Quran, Surah Al Imran, Ayat 104.
2. Abouei mehrizi H. The role of "encouraging good behaviors and discouraging bad and immoral behaviors on the health environment. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences and Health Services. 2008; 6(4 (25): 23-30.
3. The holy Quran, Surah Al-Nahl. Ayat 90.
4. Aboalghasemi A. Public supervision. Andishe publishing. 2010.

5. Imam Rouhullah Khomeini (RA). Tahrir Al- Wasilah. Ordering the good and forbidding the evil. 1385:362.
6. Imam Ali (as), Nahjul Balagha, Compiled by Seyed AL-Radi, translate by seyed Ali naqi feyz-al- islam. Short sayings, 374.
7. Makarem shirazi N. Husseini revolts goals. Qom.Amiralmomenin publishing. 2009: 37.
8. Makarem shirazi. The official website of grand ayatollah makarem shirazi. <http://persian.makarem.ir/maaref/?lid=15487&gro=6911&sw>
9. The holy Quran, Surah At- Taubah, Ayat 71.
10. The holy Quran, Surah Al Imran, Ayat 110.
11. Jamshidi M,Gholam Jamshidi M.S, Sayah Alborzi H. New and practical analysis from ordering to the religiously good and forbidding from religiously unlawful acts in social discipline. Entezam-E-Ejtemaei 2010; 1(4):143-69.
12. The holy Quran, Surah Al-'A`raf, Ayat 199.
13. Gholozadeh A, Rajabi T. The role of commanding right and forbidding wrong in social capital improvement among the girl students. Journal of Culture- Communication Studies 2013; 14(22 (54)):31-51.
14. Imam Ali (as), Nahjul Balagha, Compiled by Seyed AL-Radi, translate by seyed Ali naqi feyz-al- islam. Wisdom 274.
15. The holy Quran, Surah Al Imran, Ayat 11.
16. The holy Quran, Surah Al- Hajj. Ayat 41.
17. Ayati Eslami A.A. Two forgotten: Ordering the good and forbidding the evil. Tehran. Fadak publishing. 2008.
18. Javan araste H. Religious and legal domain of amr bel-marroof and nahi anel- munkar (between people). Islamic Revolution Stydies. A Quarterly Scientific / Research Journal 2012; 8 (27): 255-81.
19. Sobhani K, Mesbah Yazdi M.T. Islamic political theory. Qom. The Imam Khomeini Educational and Research Institue publishing. 2012.
20. Rezaei rad A.H. Enjoining the balance of reason. Qom. Bustan Ketab publishing. 2004.
21. Elfhag K, Tynelius P, Rasmussen F, Selesteem links in families with 12-year-old children and in separated spouses. J Psycho 2010; 144(4): 341-59.

Promotion of virtue and prevention of vice from viewpoint of Rafsanjan University of Medical Sciences students in 2011

Hadavi M^{*1}, Mehdipour L.A², Soltani A³

1- Ph.D student. Dept of Anesthesiology, Paramedical Faculty, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran. Corresponding Author. Tel: (0391) 5228397 Fax: (0391) 5228497 E-mail: hadavimaryam@yahoo.com

2- Ph.D. Dept. of Radiology, Paramedical Faculty, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

3- MSc in Nursing. Dept. of Operating Room, Paramedical Faculty, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran

Received: 8 June 2013

Accepted: 30 April 2014

Introduction: Islam as the last and most complete religion has introduced ordering for promotion of virtue and prevention of vice. The aim of this study was to determine the viewpoints of Rafsanjan University of Medical Sciences (RUMS) students regarding ordering for promotion of virtue and prevention of vice.

Material and Methods: In this descriptive study, 351 students of RUMS were evaluated. The sampling method was random and the research method included a two-part researcher-made questioner. The data were then analyzed with SPSS 17 and chi square.

Results: The results showed that 91.7% of the respondents believed that promotion of virtue and prevention of vice is among the imperative rules of Islam. 83.1% thought that it is necessary to have promotion of virtue and prevention of vice in their lives. Significant statistical difference was observed for the male students compared to female students ($p=0.001$). A significant relationship was also found among the item: "in current society there is no need for ordering for promotion of virtue and prevention of vice" ($p=0.013$).

Conclusion: Students in this study believed that ordering for promotion of virtue and prevention of vice is an imperative subject in Islam. Considering the fact that they think university is a good place for practicing promotion of virtue and prevention of vice there should be planned appropriate and practical programs for this imperative.

Keywords: Promotion of virtue, Prevention of vice, Duty, Student, Rafsanjan University of Medical Sciences

---

Please cite this article as follows:

Hadavi M, Mehdipour L.A, Soltani A. Promotion of virtue and prevention of vice from viewpoint of Rafsanjan University of Medical Sciences students in 2011. *Community Health journal* 2013; 7(2,3): 12-19

Funding: This research was funded by Research Committee of Rafsanjan University of Medical Sciences.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Rafsanjan University of Medical Sciences approved the study.